

בארה של תורה

פשט עיון ודרש בפרשת השבוע ופניני השקפה ומוסר / נכתב ונערך ב"ה ע"י הרב ראובן גולן

כתובת המערכת:

רחובות- ההגנה 56/5

טל' - 050-4122172

דוא"ל להערות וקבלת

העלון מדי שבוע:

rg5740@gmail.com

©

גליון 685 תשרי תשפ"א שנה יד'

לע"נ סבי בנימין בן סלחה קומה ז"ל

פרשת וזאת הברכה

אדם שמוסר עצמו לציבור. ומי שלא עושה כן ומתעלם מאחיו, עונשו גדול אצל הקב"ה, אף שהוא חכם בתורה".

"תלמיד חכם שכל יום קורא קריאת שמע ואינו מלמד לאחרים, מעיד עדות שקר בעצמו, שאומר "ושננתם לבניך", ודרשו חז"ל שאלו התלמידים שהם הבנים הרוחניים של האדם. ולכן לא יאמר "חייך קודמין" אם אומרים לו תבוא למסור שיעור. זה לא נכון! כי אף שהוא מונע עצמו מללמוד וחושב שמפסיד בגלל מסירת השיעור, הקב"ה נותן לו אריכות ימים והוא משלים את החסר".

הרוצה להחכים בתורה יקיף עצמו בבנים וחתנים תלמידי חכמים!

"ולזבולן אמר, שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך" (לג, יח)

מרגלית נאה בביאור פסוק זה מצאנו בספר **כף הכהן לרבי אברהם הכהן יצחקי זצ"ל** מתוניס, וזאת בהקדם דברי הגמרא **במסכת בבא מציעא** (קז, א) "ברוך אתה **בצאתך** - שיהיו צאצאי מעיד כמותך", ונמצא שהמילה "צאתך" מסמלת את בניו של האדם. והנה אמרו חז"ל (שבת כג, ב) "דרחים רבנן הוו ליה בנין רבנן", ופירש"י שבזכות שאוהב את החכמים כאהבת אב לבנו זוכה שיהיו בניו תלמידי חכמים. ושמחה גדולה היא לאב כשבנו חכם בתורה, וכמו שנאמר (משלי פכ"ג) "גיל יגיל אבי צדיק, ויולד חכם ישמח בו". וזהו שנאמר "**שמח זבולון בצאתך**", דהיינו שזבולון ישמח ב"צאתך", כלומר בבניו וצאצאיו שנקראו "צאתך", וזוכה שיהיו תלמידי חכמים, וזאת בזכות ש"**ויששכר באוהליך**", כלומר שיששכר יושב באהל ועוסק בתורה בזכות יששכר שאוהבו כבנו ומחזיק ותומך בו.

ב. והוסיף עוד, שהנה אמרו בגמרא שם "דרחים (אוהב) רבנן הוו ליה בנין רבנן. דמוקיר (מכבד) רבנן הוו ליה חתנותא רבנן. דדחיל (ירא) מרבנן הוא גופיה הוי צורבא מרבנן". ור"ת "דחיל, רחים, מוקיר" הוא "דרם", שרומז למילה "דרום". וזהו כנגד מה שאמרו (ב"ב כה, ב) "הרוצה שיחכים ידרים", כלומר שמי שרוצה להחכים בתורה יקיף עצמו בבנים וחתנים תלמידי חכמים, וכך יהיה ביתו מלא בדברי תורה והלכה ויזכה להתחכם על ידם.

ג. ויש לציין לדברי **רבינו יוסף חיים זיע"א** **בבן יהודע** (שבת, שם), שהיות והאהבה קבועה תמיד בלב, לכן **האוהב** תלמידי חכמים זוכה לבנים שהם קבועים אצל אביהם תמיד, אך

מדוע זכה החתם סופר לארבעה דורות שכולם מלכו 33 שנים?

"והם תכו לרגלך ישא מדברותיך" (לג, ג)

במסכת בבא בתרא (ח, א) דרשו "והם תכו לרגלך - אלו תלמידי חכמים שמכתתים רגליהם מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה. ישא מדברותיך - לישא וליתן בדיבוריו של מקום".

ומרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל ראה במאמר חז"ל זה צוואה קדושה המוטלת על כל אברך לרדת אל העם וללמדם תורת ה'. נושא זה בער בקרבנו מאד עד שאמר (מעדני המלך' א' עמ' קיג והלאה) "בעוונותינו הרבים יש ראשי ישיבות שפוקדים על האברכים שלהם שלא ילמדו תורה לבעלי בתים, בטענה שהם צריכים להתגדל. וזהו "כי דבר ה' בזה", **שלומד תורה ואינו מלמדה לאחרים**. אני יודע על כמה ערים שיש שם כוללים ואין אחד מהאברכים הולך ללמוד תורה, וכל העם הולכים בחושך. **אדם שלא מלמד תורה לאחרים הקב"ה עושה אותו טיפש ולא יצא ממנו שום דבר**. מי שיש לו אהבת ישראל צריך לאהוב את העם וללמדם תורה. וכשהקב"ה רואה שאברך זה מוסר נפשו בשביל הבנים שלו הוא מוסיף לו חכמת התורה ונותן לו כבוד ופרנסה".

"בדורות האחרונים היה הגאון רבי משה סופר, החתם סופר, שהעמיד עולה של תורה בארצות אשכנז, ובעיקר בהונגריה, הוא פתח ישיבה בפרשבורג וכל ימיו היה עמוס בהרבצת תורה לתלמידים, והקדיש להם זמן רב. מלבד זה היה משיב תשובות בהלכה לכל הפונים אליו ולא השיב פניהם ריקם. ובזכות זאת זיכהו הקב"ה בארבעה דורות שכולם נעשו במקומו ראשי ישיבות והרביצו תורה בישראל. הוא מלך 33 שנים, משנת תקס"ז עד ת"ר. כשנפטר מלך במקומו בנו ר' אברהם שמואל בנימין סופר, משנת ת"ר עד שנפטר בשנת תרל"ג, גם כן 33 שנים. אחריו מלך נכדו ר' שמחה בונם סופר מחבר ספר 'שבט סופר', משנת תרל"ג עד שנת תרס"ז, גם כן 33 שנים. אחריו דור רביעי היה ר' עקיבא סופר מחבר ספר 'דעת סופר', שמלך משנת תרס"ז עד ת"ש, 33 שנים".

"וכי ארבעה דורות שכל אחד מלך 33 שנים זה מקרי? אלא שראה ה' את הכוחות הרבים שהשקיע החתם סופר בעם ישראל, ונתן לו ד' דורות שיהיו מלכי ישראל, כולם היו אבות בתי דין ושמש יצא לתהילה בכל קצות הארץ. וזהו שכרו של

האם יתכן שמשה רבינו ורעייתו נקברו במערת המכפלה?

"ויקבור אותו בגי' וגו', ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה" (לד, ו)

בגליוני הש"ס להגאון רבי יוסף ענגיל כתב דבר פלא בשם ספר התמונה המיוחס לרבי נחוניא בן הקנה, שמשה רבינו וציפורה רעייתו נקברו במערת המכפלה.

ולכאורה דבריו נסתרים ממה שנאמר בתורה במפורש "ויקבור אותו בגי בארץ מואב". ועוד, שבמסכת פסחים (קיט, ב) מובא שמשה רבינו אומר על עצמו שלא זכה להיכנס לארץ ישראל לא בחייו ולא במותו. ועוד, שידוע ש"קרית ארבע" נקראת כן (לפי אחד הפירושים בעירובין נג, א) על שם ארבעת הזוגות הקבורים שם, ומוכח שמלבד אדם וחוה והאבות והאמהות לא נקבר שם איש.

ובספר טעמא דקרא למרן הגאון רבי חיים קניבסקי תירץ על פי דברי המדרש (ספרי, כאן) שמחילה היתה יוצאת מקבורתו של משה לקבורתן של האבות, ואם כן משה לא נקבר במערת המכפלה ממש, אלא שהיה קברו כעין 'סניף' של מערת המכפלה, ושם נקברה אף ציפורה.

וכבר כתב כן בחידושי רבינו חיים פלטיאל בשם המדרש, שהקב"ה רמו למשה שיקבר עם האבות, שכן אמר לו (דברים לא, טז) "ויאמר ה' אל משה, הנך ש(ו)כב עם אבותיך וקם העם הזה", והיינו שישכב יחד עימם לאחר פטירתו, ולכך התיבות "שכב עם אבותיך וקם העם הזה" הם בגימטריא "מערת אבותיך" [1149]. ומכל מקום לא נקבר עימם ממש, אלא מחילה יוצאת מקברו למערת המכפלה.

ויש להוסיף, שבילקוט הפלאות כתב בשם הזוהר הקד', שמקום קבורתו של משה נקרא "הר העברים" (דברים לב, מט) משום שיש מעבר ממנו על ידי מחילות למקום קבורתם של אהרן ומרים ולמערת המכפלה כדי שיתחברו כולם עם האבות.

ב. ברם, בילקוט ראובני (ב'שכחת לקט'), ערך 'משה ודורו' אות לז') הביא את דברי 'ספר התמונה' הנ"ל ומשמע מדבריו שמשה רבינו נקבר ממש במערת המכפלה, וכפי שכתב "משה וציפורה נקברו במערת המכפלה. שכן אמר "ואתה לא תבוא אל הארץ", אבל המלאכים יביאוך שמה אחר כך". וכן כתב הגאון רבי חיים פלאגי בארצות החיים (שער ב' אות יז'), בשם ספר מגלה צפונות, שכשמת משה נשאוהו המלאכים למערת המכפלה וקברוהו במערת המכפלה.

ומרן החיד"א בחומת אנך (אות ז') כתב כן בשם רבי אליעזר מגרמייזא, שמה שנאמר בפרשת חיי שרה (בראשית כג, יט) "אל מערת שדה המכפלה" הוא ראשי תיבות 'משה', לרמז שמשה נקבר במערת המכפלה. והוסיף, ש"אל מערת שדה המכפלה" הוא בגימטריא "צפורה" [עם הכולל], לרמז שאף היא נקברה שם עם משה. ומה שאמרו שנקראת "קרית ארבע" על שם ארבע זוגות, היינו שכך היה מנין הזוגות בעת פטירת האבות, אך לאחר מכן נקברו שם אף משה וציפורה, ושמה הראשון של העיר לא נעקר ממנה. [וכן מה שנאמר "ויקבור אותו בגי", היינו קבורתו הראשונית, אך לאחר מכן נלקח משם על ידי המלאכים ונקבר במערת המכפלה]. אלא שיש ליישב לשיטה זו את דברי הכתוב "ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה", שכן לדבריהם ידוע לנו שמקום קבורתו של משה הוא במערת המכפלה, וצ"ע.

"מוקיר" שהוא ענין של כבוד אינו אלא לפרקים כשפוגש את החכם ומכבדו, וכנגד זה זוכה לחתנים חכמים שבאים אצלו לפרקים ואינם מצויים אצלו תדיר. ומי ש"דחיל" וירא מהחכמים הוא עצמו זוכה להיות חכם, כי כיון שירא מהם כל שכן שמכבדן, ואם כן יש לו גם יראה וגם כבוד, שהם יחד בגימטריא רמ"ח, כמנין רמ"ח איברי הגוף, ולכן "הוא גופיה הוי צורבא מרבנן".

כח ואנרגיה הם מתנה שחולפת

"ברזל ונחושת מנעלך וכימיק דבאך" (לג, כה)

פירש"י "וכימיק דבאך- וכימים שהם טובים לך, שהם ימי תחילתך ימי נעורך כן יהיו ימי זקנתך, שהם דואבים זבים ומתמוטטים". וכתב השפת אמת (וזאת הברכה תרנ"ג) שברך זו יש לפרש את תחילת הפסוק "ברזל ונחושת מנעליך", שכפי מה ששומרים בימי הנעורים את הכוחות במנעל ברזל ונחושת שלא יתבזזו כך ישאר לאדם כח לימי הזקנה. כי הכוחות אינם בלי גבול ומידה, ואם ישתמש בהם בלי שיעור ומידה לא ישאר בידו הרבה לאורך ימים ושנים.

ובספר מאחורי הפרגוד הביא בענין זה דברים נוקבים בשם מרן רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן "אדם טועה לחשוב שכח אינו דבר שכלה ומסתיים, ואינו יודע שהאפשרות לעשות ולפעול בחיים היא מתנה משמים. הוא מרשה לעצמו להשקיע כוחות נפש וגוף במעשים צדדיים שאינם התכלית של חייו או בויכוחי סרק, מתוך מחשבה שעוד יצליח להשתמש בכוחותיו בעתיד לדברים איכותיים יותר. וכאשר מגיע לשעה שעליו לעשות דברים גדולים כבר אין לו את הסייעתא דשמיא לפעול בכוחותיו, כי כח נמסר מהשמים במידה ובמנין".

"היו אנשים גדולים שהפסידו את החיים שלהם כי השקיעו הרבה מאונם ומרצם בנושאים צדדיים, ואת ההצלחה המרכזית שיכלו לפעול לפי כשרונותיהם ומעלתם איבדו".

הרב הוסיף לספר שכשעלה החזון איש לארץ ישראל הוא כבר היה מבוגר וחלש בגופו, אך שמר עצמו מויכוחים מיותרים בענייני הכלל שעמדו אז על הפרק [וכן אמר פעם מרן הגר"ח קניבסקי, שהחזו"א לא רצה להיקלע לענייני הכלל הבעורים באותם ימים, ולכן בא לגור בבני ברק אף שלא היה בה כלום ולא עלה לדור בירושלים] והדיר את רגליו ממקומות שאינם תכלית שלו, ובכך גרם לעצמו שהכוחות שנועדו לו משמים נשמרו למשימות העיקריות שלו, להעמיד את המצוות התלויות בארץ ועוד גדולות ונצורות.

אבל היו גדולים אחרים שבזבו את כוחותיהם, וישמעתי מכמה מהם", אמר הרב, "שהתאוננו שלא ניצלו את הזמן שלהם בחיים". [ואף שעצם היותם גדולים מוכיח שלא ביטלו זמן, מכל מקום לא די שלא לבטל הזמן אלא יש לתכנן ולנצל כראוי גם מבחינת העיסוק בדברים המרכזיים בחיים מבחינה רוחנית].

כאשר מקורבו של מרן הרב שטיינמן, ר' יצחק לווינשטיין ז"ל התייעץ עמו אודות ענין ציבורי מסויים בשאלה האם עליו להשקיע השתדלות בנושא זה, אמר לו הרב "כוחות הולכים ואינם שבים! בנושא שעליו שאלת נכון שיש בו סיכויי הצלחה אבל הם קלושים מאד, לכן לא כדאי לנו לפעול בו כי נבזבז כוחות לריק וחבל. המרץ והכח כלים ונעלמים ויש לנצלם".